

تأثیر سنجی نقش ظرفیت‌ها و قابلیت‌های فرهنگی مسلمانان انگلیس در عمق‌بخشی خارجی جمهوری اسلامی ایران

دکتر حسین باقری *

اصغر صفری **

مهدی محمدی ***

تاریخ دریافت: ۹۴/۰۵/۲۱

تاریخ پذیرش: ۹۴/۱۰/۲۰

چکیده

اشاعه فرهنگ انقلاب اسلامی یکی از روش‌های انتقال و عمق‌بخشی انقلاب اسلامی در بین ملل مختلف است که با توجه به گرایش مردم انگلستان به این مسئله، اهمیت این موضوع مضاعف می‌شود. بر این اساس، به منظور تعمیق ارتباط و اقناع در میان مردم و مسلمانان کشورها، به ویژه در میان مسلمانان اروپا، ناگزیر باید ارتباطی روزافزون با مراکز و نهادهای مهم مسلمانان کشور هدف برقرار شود. پژوهش حاضر با عنوان ظرفیت‌ها و قابلیت‌های فرهنگی مسلمانان کشور انگلیس و تأثیر آن بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران و با هدف پاسخ‌گویی به این سؤال که «مهم‌ترین ظرفیت‌ها و قابلیت‌های فرهنگی مسلمانان انگلیس کدامند؟» و «این قابلیت‌ها چه تأثیری بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران دارند؟» با استفاده از روش تحقیق توصیفی-تحلیلی با نگاه کاربردی به رشته تحریر درآمده است.

نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که ظرفیت‌ها و قابلیت‌های مراکز و نهادهای مهم فرهنگی مورد تحقیق، هم در وضعیت فعلی و هم در افق آینده، بیشتر از میانگین مورد قبول است و این نشان‌دهنده تعامل خوب و مثبت این ظرفیت‌ها و قابلیت‌هاست که در وضعیت فعلی در خدمت به

* - استادیار دانشگاه جامع امام حسین (ع) bagheri_motahar@yahoo.com

** - کارشناس ارشد رشته مطالعات منطقه‌ای دانشگاه جامع امام حسین (ع)

*** - نویسنده مسئول: دانشجوی دکتری مدیریت منابع انسانی دانشگاه لرستان mohamadighomi@isu.ac.ir

عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران به کار گرفته شده‌اند و افق آینده نیز امیدوارتر از وضعیت کنونی خواهد بود. در آخر مقاله، متناسب با نتایج و یافته‌های پژوهش، سلسله پیشنهادهایی در اختیار مخاطبان عام و خاص قرار می‌گیرد.

کلیدواژه‌ها: ظرفیت‌های فرهنگی، قابلیت، عمق‌بخشی خارجی، مسلمانان انگلیس، جمهوری اسلامی ایران.

مقدمه

جمهوری اسلامی ایران براساس مبانی مکتبی و اصول قانون اساسی با وجود مشکلات داخلی و خارجی، تأکید زیادی بر ارتباط با مسلمانان سایر کشورها دارد. گسترش نفوذ اسلام ناب محمدی (ص)، مبارزه علیه سلطه استبدادی و استکبارستیزی و صدور این آموزه‌ها، از سیاست‌های خارجی جمهوری اسلامی ایران به شمار می‌آید. در مقابل، مسلمانان کشورهای غربی از جمله مسلمانان کشور انگلیس بر این امر واقف‌اند که تنها عوامل درونی جامعه مسلمانان تعیین‌کننده میزان و چگونگی مشارکت آنها در عرصه سیاسی و فرهنگی نیست، بلکه عوامل خارجی و ارتباط با فضای خارج نیز طبیعتاً بر جامعه مسلمانان آن کشور تأثیرگذار است.

نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران می‌تواند با شناسایی ظرفیت‌ها و قابلیت‌های موجود مسلمانان کشورهای غربی، عمق‌بخشی صحیح، پویا و اعتدال‌گرا اسلام ناب محمدی (ص) را در سرتاسر عالم به عرصه ظهور برساند تا امیدی باشد برای ملت‌های مظلومی که همچنان در مقابل بی‌عدالتی‌های مستکبران و سلطه جهان‌خواران با امید رهایی مقاومت می‌کنند.

بیان مسئله

جمهوری اسلامی ایران برای آنکه بتواند در میان مسلمانان و ملت‌های سایر کشورها، به‌ویژه در میان مسلمانان اروپا، ارتباطات خود را تعمیق دهد، ناگزیر به برقراری ارتباط روزافزون با مراکز و نهادهای مهم مسلمانان کشور هدف است؛ زیرا از مهم‌ترین اهداف و خواسته‌های جمهوری اسلامی ایران در میان مسلمانان سایر کشورها «عمق‌بخشی» است. بی‌توجهی یا کم‌توجهی نسبت به آثار مخرب سکولاریزه شدن مسلمانان، صدمات

جبران‌ناپذیری بر فرهنگ اسلامی در آن منطقه و کشورهای اسلامی خواهد زد، و در گذر زمان این بی‌توجهی از خودبیگانگی را برای فرهنگ اسلامی به همراه خواهد داشت (صدیق و دیگران، ۱۳۹۱: ۱۴).

مسلمانان بریتانیا در حال حاضر نشریات روزانه، هفتگی و ماهانه و ایستگاه‌های رادیویی متعددی دارند، تنها در ماه مبارک رمضان سال ۱۳۸۴ بیش از هشتاد ایستگاه رادیویی برنامه‌های خاص عبادی ماه رمضان را پخش می‌کردند. آنها بالغ بر چهارصد مؤسسه اسلامی به‌طور مستقل یا وابسته به شورای مسلمانان و ایدئولوژی انجمن مسلمانان بریتانیا تأسیس و حدود ۱۲۰۰ مسجد و نمازخانه در سراسر انگلیس احداث کرده‌اند که البته سه‌چهارم آنها در دو ایالت انگلند و ولز واقع شده است. کانون‌ها و تشکیلات مذهبی مسلمانان عموماً حول محور مساجد ترتیب یافته و این اماکن در نقاط مختلف این کشور به‌عنوان نقطه تجمع و وحدت مسلمانان هر ناحیه و یا هر گرايشی شناخته می‌شود. اکنون در بسیاری از مراکز دولتی، دانشگاه‌ها، بیمارستان‌ها و ساختمان‌های تجاری می‌توان نمازخانه‌ای یافت. در یک جمله «مسلمانان در بریتانیا مطرح‌ترین اقلیت‌اند، حتی مطرح‌تر از مسیحیان انگلیسی» (معاونت بین‌الملل سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی، ۱۳۸۶: ۱۷۹-۱۷۸). این موارد و مواردی از این قبیل، شاهدی بر ظرفیت‌های فرهنگی مؤثر و تمایل روزافزون مردم مسلمان انگلستان است.

همچنین در بسیاری از موارد، مسلمانان انگلیس هم‌صدا با رهبران جمهوری اسلامی ایران و به تبعیت از آنها مراتب اعتراض خود را نسبت به سیاست‌های غلط کشورهای غربی اعلام داشته‌اند که از مهم‌ترین آنها فتوای امام خمینی (ره) در مورد نویسنده کتاب آیات شیطانی است که مورد توجه مسلمانان انگلیس قرار گرفت و نظرها را به نارضایتی‌های فرهنگی و سیاسی موجود در بین مهاجران مسلمان انگلیس معطوف ساخت (رمضان، ۱۳۸۶: ۲۱۴). پس از این واقعه، اتحاد و همبستگی بیشتری بین مراکز و نهادهای فرهنگی و سیاسی مسلمانان انگلیس ایجاد شد و مراکز و نهادهای اسلامی متعددی شکل گرفتند و از مسلمانان خواسته شد تا به وظیفه دینی خود عمل و به جای مقررات انگلیس، از قوانین اسلامی پیروی کنند (کارلسون، ۱۳۸۰: ۱۵۹).

مسلمانان توانسته‌اند حضور و مشارکت خود را در صحنه سیاسی، اجتماعی، مذهبی و اقتصادی انگلیس گسترش دهند و دستاوردهایی را کسب کنند. در مورد نقش مسلمانان بریتانیا در

عرصه سیاسی، لازم به ذکر است که آنها ۲۱۷ نماینده در شوراهای شهر انگلیس، ۲ نماینده در مجلس عوام، ۴ نماینده در مجلس لردها و ۱ نماینده در پارلمان اروپا دارند و شمار آرای آنها در بسیاری از حوزه‌های انتخابی برای سیاست‌مداران انگلیسی سرنوشت‌ساز بوده است. اگرچه باور سنتی بر این است که مسلمانان از طرف‌داران حزب کارگر در این کشور هستند، اتحاد دولت کارگری «تونی بلر» نخست‌وزیر انگلیس با «جورج بوش» رئیس‌جمهوری امریکا در جنگ‌های عراق و افغانستان که مخالفت مسلمانان را به همراه داشت، باعث شده است بسیاری از مسلمانان به حمایت از گروه‌های هوادار صلح‌نظیر حزب ضدجنگ «لیبرال دموکرات» روی آورند. علاوه بر مسائل مربوط به سیاست خارجی، تحول دیگری که باعث شده نارضایتی مسلمانان انگلیس از سیاست‌های دولت کشورشان افزایش یابد، جهت‌گیری قوانین ضدتروریستی به سوی آنان بوده است. بسیاری از مسلمانان انگلیس اعتقاد دارند که هدف این قوانین سخت‌گیرانه قرار گرفته‌اند و عملیات ضدتروریستی بیشتر متوجه آنان است (لویس و اشناپر، ۱۳۸۶: ۱۹۵).

لذا تحقیق حاضر به منظور پاسخ‌گویی به سؤالات زیر و در دو نگاه وضعیت کنونی و افق آینده است:

۱. ظرفیت‌ها و قابلیت‌های مهم فرهنگی مسلمانان انگلیس چیست؟
۲. چه تأثیری در عمق‌بخشی به جمهوری اسلامی ایران دارد؟

فرضیه پژوهش

فرضیه اول: ظرفیت‌ها و قابلیت‌های فرهنگی مسلمانان انگلیس در وضع فعلی، تأثیری مثبت در عمق‌بخشی خارجی جمهوری اسلامی دارد.

فرضیه دوم: ظرفیت‌ها و قابلیت‌های فرهنگی مسلمانان انگلیس در افق آینده، تأثیری مثبت در عمق‌بخشی خارجی جمهوری اسلامی دارد.

اهمیت و ضرورت تحقیق

با توجه به اینکه جوامع مسلمانان با سرعت زیادی در اروپا توسعه یافته و اسلام به عنوان دومین دین (به لحاظ شمار پیروان) در اغلب کشورهای اروپایی، از جمله انگلیس مطرح است و

مسلمانان در سال‌های آینده نیروی سیاسی و فرهنگی مؤثری در چارچوب اتحادیه اروپایی خواهند بود و تأثیری مستقیم بر تصمیم‌گیری‌های سیاست داخلی و خارجی اروپا خواهند داشت، بدون تردید، بررسی ظرفیت‌ها و قابلیت‌های سیاسی و فرهنگی مسلمانان اروپایی، از اصلی‌ترین و عمده‌ترین اهداف به‌شمار می‌آید.

ضرورت و اهمیت این تحقیق زمانی خود را نمایان می‌سازد که بدانیم مسلمانان انگلیس به صورتی فزاینده در تلاش‌اند تا علایق و وفاداری فرهنگی و سیاسی خود را با تأکید بر مشترکات خود با جوامع اسلامی تعریف کنند و در این زمینه، به تازگی در ائتلاف ضد جنگ، فعالیت‌های حقوق بشری و جنبش ضد جهانی سازی مشارکت کرده‌اند. از سوی دیگر، نپرداختن به مسلمانان سایر کشورها از سوی انقلاب اسلامی ایران، خطراتی نظیر سکولاریزه شدن دین آنها و هضم شدن در نظام و دستگاه حکومت‌ها را در پی خواهد داشت.

تعریف مفاهیم

۱. ظرفیت و توسعه ظرفیت

ظرفیت در معنای لغوی به گنجایش، بارگیر، استعداد و قابلیت گویند (دهخدا، ۱۳۳۵: ۴۱۵). ظرفیت یعنی توانایی افراد و سازمان‌ها یا واحدهای سازمانی برای اجرای وظایف خود به صورت اثربخش، کارا و پایدار. توسعه ظرفیت فرایندی است که توسط آن افراد، سازمان‌ها، مؤسسات و جوامع می‌توانند توانایی‌های خود را (فردی یا جمعی) برای انجام دادن وظایف خود، حل مشکلات، تعیین اهداف و نیل به اهداف توسعه دهند.

۲. قابلیت

شایستگی، سزاواری، آمادگی برای قبول امری یا حالتی، استعداد در معنای لغوی شایستگی، برآزندگی، استعداد و لیاقت را «قابلیت گویند» (دهخدا، ۱۳۴۱: ۳۸۶). در تعریفی دیگر، قابلیت^۱ یک ویژگی فردی است که می‌تواند اندازه‌گیری شود و بین کارکنان برتر و معمولی تمایز قائل شود. علاوه بر اینکه قابلیت می‌تواند به عنوان مجموعه‌ای از الگوهای رفتاری توصیف شود و

1- Capability

وضعیتی را به وجود آورد تا وظایف با نتایج مطلوب و دلخواه اجرا شوند. در یک تعریف ساده و روشن، قابلیت عبارت است از وجود شرایطی که گزینه‌های مختلفی را برای انتخاب کردن پیش روی انسان قرار می‌دهد. اساساً انتخاب، زمانی معنا دارد که امکان‌های مختلف وجود داشته باشد تا انسان از میان آنها یکی را برگزیند. اختیار داشتن در واقع زمانی معنا پیدا می‌کند که بتوان موقعیت‌ها و شرایط مختلفی را (در صورت دلخواه بودن) به دست آورد و به عبارت دیگر، بتوان از موقعیت یا وضعیتی به موقعیت یا وضعیتی دیگر حرکت کرد. انسانی که قابلیت ندارد آسیب‌پذیر است؛ وضعیتی که وی در آن قرار می‌گیرد وضعیتی ناگزیر و خارج از حیطه اختیار اوست، و ناتوان است، چون نمی‌تواند از وضعیت موجود خارج شود.

۳. عمق بخشی

عمق بخشی جمهوری اسلامی ایران عبارت است از «هرگونه اقدام عملی مشروع در جهت صدور انقلاب و حمایت از مظلومان و مستضعفان جهان مبتنی بر مبانی اسلام، انقلاب، منویات حضرت امام (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله العالی) و قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران» در راستای تحقق راهبردهای اساسی نظام متناسب با مقتضیات و شرایط زمان و مکان (فرهادی، ۱۳۸۷: ۶۹).

مبانی نظری

پیشینه پژوهش

با وجود اینکه تا به امروز مطالعات آکادمیک متعددی در ارتباط با مسلمانان غرب انجام گرفته و کتاب‌های زیادی در ارتباط با وضعیت دینی، اجتماعی و سیاسی مسلمانان نگاشته شده است (البته تمام این کارها برای افزایش شناخت تحولات و توسعه اجتماعی و تاریخی جوامع مسلمانان مفید بوده و اطلاعات ارزشمندی در مورد چگونگی شکل‌گیری این جوامع در انگلیس ارائه داده‌اند)، اما محدودیت‌ها و کاستی‌هایی نیز وجود دارند، زیرا گاهی به صورت آگاهانه اطلاعات از جزئیات تهی بوده، در عوض تصویری کلی و گسترده از مسلمانان بریتانیا ارائه می‌دهند.

با بررسی‌های به عمل آمده و مراجعه به مراکز مرتبط با موضوع تحقیق، از جمله: کتابخانه وزارت خارجه، دانشکده مطالعات جهان، دانشگاه امام حسین (ع)، دانشگاه تهران، دانشکده دافوس سپاه، دانشکده پیامبر اعظم (ص) و... همچنین مراکز علمی - تحقیقاتی مرتبط با موضوع، چندین کتاب، مقاله و پایان‌نامه در ارتباط با کشور انگلیس و مسلمانان این کشور همچنین پایان‌نامه‌هایی در ارتباط با عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران مشاهده شد که به برخی از آنها اشاره می‌شود:

۱. نقش حزب الله لبنان در عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران (عباس آهنگر ۱۳۹۲): نویسنده در این تحقیق به جایگاه و عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران در لبنان به واسطه حزب الله به عنوان مهم‌ترین منبع خارجی برای دفع تهدیدات نسبت به منافع امنیت ملی یاد می‌کند که می‌توان از آن در راستای عمق‌بخشی خود بهره برد.

۲. چالش‌های عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران در کشور پاکستان (رضا محمدی): به شناخت صحیح و به موقع چالش‌های عمق‌بخشی انقلاب اسلامی در کشورهای همسایه و ارتقای توانایی لازم برای حفظ و تعمیق اهداف و آرمان‌های انقلاب می‌پردازد.

۳. فرصت‌ها و چالش‌های عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران در تانزانیا (احمد رنجبر): در این تحقیق نگارنده به پیشینه روابط فرهنگی ایران و تانزانیا پرداخته و فرصت‌ها و چالش‌های پیش روی جمهوری اسلامی ایران را مورد تحقیق و بررسی قرار داده است. نویسنده تانزانیا را یکی از پایگاه‌های اساسی صدور انقلاب اسلامی در شرق آفریقا می‌داند.

فرهنگ و ظرفیت فرهنگی

فرهنگ مجموعه مشترکی از باورها، ارزش‌ها، مفروضات بنیادین، نمادها، آداب و رسوم، سنن، اسطوره‌ها، زبان، علوم، رفتارها و مصنوعات یک سیستم اجتماعی است که اعضا آن را برای انطباق با دنیای پیرامون و در ارتباط با یکدیگر به کار می‌برند و از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌کنند (بیتس و پلاگ^۱، ۱۹۹۵: ۲۷).

1- Bates, D. G., Plog

به دلیل پیچیدگی فرهنگ، تعاریف متعددی از آن به عمل آمده است، ولی به عقیده باربو^۱ بیشتر تعاریف فرهنگ بر دو نکته عناصر فرهنگی (عادات اجتماعی یا سبک زندگی) و تأثیر این عناصر بر رفتار فرد تأکید دارند. شاین در تعریف فرهنگ به دو کارکرد بسیار اساسی و کلیدی فرهنگ یعنی تضمین سازگاری خارجی و بقا، و تضمین انسجام داخلی اشاره و بیان می‌کند: «فرهنگ الگویی است از مفروضات بنیادین که گروهی خاص برای مقابله با مشکلات و سازگاری با محیط خارجی و نیل به یک پارچگی و انسجام داخلی، ابداع، کشف یا ایجاد می‌کنند. این الگو در صورت کفایت، سودمندی و کارساز بودن اعتبار می‌یابد و در نتیجه به عنوان شیوه درست ادراک، پندار، تفکر، احساس و رفتار در مقابله با مشکلات به اعضای جدید آموخته می‌شود» (شاین، ۱۹۵۸: ۹).

فرهنگ از منظر امام خمینی (ره)

امام خمینی (ره) فرهنگ خوب را فرهنگی بیان می‌دارند که مستقل و اسلامی باشد. ایشان بر استقلال فکری و باطنی تأکید داشته، برنامه اسلام را «انسان‌سازی» معرفی می‌کنند. از منظر ایشان، این دو وجه مثبت فرهنگ نیز از یکدیگر قابل تفکیک نیست، زیرا استقلال فرهنگی منوط به اسلامی شدن است؛ استقلال فرهنگی به عنوان یکی از پیامدهای مهم استقرار اسلام در جامعه، خود مهم‌ترین شاخص اصالت تفکر و منش اسلامی حاکم در جامعه است (امام خمینی، صحیفه نور، ج ۱۰: ۲۱).

فرهنگ از منظر امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)

طبق نظر مقام معظم رهبری، فرهنگ مثل روحی است که در کالبد همه فعالیت‌های گوناگون کلان‌کشوری، حضور و جریان دارد. فرهنگ شکل‌دهنده به ذهن و رفتار عمومی جامعه است. حرکت جامعه، براساس فرهنگ آن جامعه است. اندیشیدن و تصمیم‌گیری جامعه براساس فرهنگی است که بر ذهن آن حاکم است. دولت و دستگاه حکومت نمی‌تواند از این واقعیت مهم، خود را کنار نگه دارد (امام خامنه‌ای، انقلاب فرهنگی: ۱۳۸۱/۹/۲۶).

1- Barbu

عمق‌بخشی خارجی جمهوری اسلامی ایران

عمق‌بخشی خارجی جمهوری اسلامی عبارت است از: تقویت، توسعه، افزایش اقتدار، تأثیرگذاری و نفوذ انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی ایران در خارج از مرزهای جغرافیایی ایران در ابعاد مختلف سیاسی، اقتصادی، نظامی، فرهنگی و ... در دولت‌ها و ملت‌های گوناگون با ویژگی‌های دفاع از مسلمانان و مستضعفان غیرمعارض با اسلام، بازدارندگی مؤثر و توانا در تغییر راهبردها و سیاست‌های دشمن، توان وادار کردن دشمن به انصراف از حمله و یا تهدید جمهوری اسلامی ایران، قادر بودن به واکنش سریع در خارج از کشور با قابلیت بی‌اثر یا کم‌اثر کردن و دور کردن تهدیدات خارجی به‌ویژه آمریکا و رژیم صهیونیستی (صفوی، ۱۳۸۸: ۳).

با تعاریف فوق و با در نظر گرفتن تعریف ظرفیت، منظور از ظرفیت‌های فرهنگی، موقعیت‌ها و مراکزی است که استعداد و قابلیت فرهنگی مورد نظر در آن پرورش می‌یابد و رشد می‌کند. ظرفیت‌های فرهنگی شناسایی و استفاده‌شده در این پژوهش عبارت‌اند از:

- فدراسیون جهانی شیعیان اثنی عشری (خوجه) انگلیس؛
- بنیاد اسلامی انگلستان؛
- مرکز فرهنگی اسلامی و مسجد جامع لندن.

مراکز و نهادهای مهم فرهنگی مسلمانان انگلیس

بعد فرهنگی، بزرگ‌ترین چالش و اساسی‌ترین مشکل اقلیت‌های مسلمان است که با آن مواجه بوده و می‌شوند. از این چالش تعبیر به ترور فرهنگی شده است. اگر اقلیت مسلمان در سایر کشورها، به‌ویژه انگلیس که هدفمند حرکت می‌کنند، توسط سایر مسلمانان حمایت فرهنگی نشوند، چون دارای پایه‌های فرهنگی محکمی نیستند، ممکن است از نظر ایدئولوژیکی دچار آسیب‌های جدی شوند. البته مسلمانان نیز ضمن حفظ هوشیاری در مقابل این خطرات باید به آن به دید یک فرصت هم بنگرند و وحدت خود را در همه زمینه‌ها، به‌ویژه زمینه فرهنگی، حفظ کنند و به تشکیل یک جبهه بیندیشند (نخی، ۱۳۸۵: ۴۲۸).

با این حال، تنها در این کشور اروپایی، مسلمانان بالغ بر سی تشکل اسلامی دارند که هر کدام از این مؤسسات و تشکل‌های اسلامی دارای ظرفیت‌ها و قابلیت‌های خوبی هستند؛ همانند:

بنیاد اسلامی انگلستان، شورای مسلمانان بریتانیا، مرکز فرهنگی اسلامی و مسجد جامع لندن، گروه جماعت اسلامی، انجمن اسلامی انگلیس، کانون توحید، شورای مساجد بریتانیا، مرکز بین‌المللی مطالعات اسلامی، سازمان جهانی اهل بیت و غیره. در اینجا مواردی از ظرفیت‌ها و قابلیت‌های این تشکیلات مهم و تأثیرگذار را شرح می‌دهیم.

فدراسیون جهانی شیعیان اثنی عشری (خوجه)^۱

«خوجه‌ها» مسلمانان شیعه اثنای عشری هستند که خاستگاه آنها مناطق شهر سند و ایالت گجرات هند است. کلمه «خوجه» از واژه خواجه فارسی به معنای فرد محترم و مشخص گرفته شده است. شیعیان خوجه اقلیتی نیرومند هستند که در اشاعه فرهنگ تشیع و مذهب اهل‌بیت(ع) نقش پررنگی دارند و سرلوحه برنامه‌های خود را معرفی اهل‌بیت(ع)، مبارزه با فقر، حمایت از محرومان و تأمین و گسترش رفاه برای شیعیان جهان و جوامع انسانی قرار داده‌اند.

رهبران خوجه برای تعلیم و آموزش عقیدتی و ایمانی و شکوفا ساختن استعداد و خلاقیت‌های اعضا، برنامه‌ریزی‌های گسترده‌ای انجام داده‌اند و از بذل هرگونه امکانات مالی و فرهنگی در این راه دریغ نمی‌ورزند. اتحاد، همدلی و همکاری رهبران و باور و ایمان آنان از یک طرف و حمایت و همراهی اعضای سازمان‌های شیعیان خوجه از طرف دیگر موجب تکامل و موفقیت این گروه قلیل در دوره زمانی کوتاه‌تر از ۱۵۰ سال شده است؛ به طوری که در حال حاضر میزان نفوذ این گروه از شیعیان در بین قشر جوان بیشتر از جمعیت اعضاست و در بین سایر شیعیان جهان نیز از احترام خاصی برخوردارند. مهاجرت‌های گسترده شیعیان اثنای عشری خوجه به نقاط مختلف جهان در گسترش تفکر شیعی در جهان مؤثر بوده و تلاش‌های آنان در این زمینه ستودنی است. رونق تجارت و اقتصاد شیعیان خوجه علت اصلی فعالیت‌های مذهبی و تبلیغی آنان در کشورهای مختلف است (معاونت بین‌الملل سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی اداره کل اروپا و امریکا، ۱۳۸۶: ۱۷۳).

خوجه‌ها از نظر مذهبی بسیار پای‌بند به نمازهای جماعت یومیه، برگزاری مراسم اعیاد و همچنین مراسم عاشورای حسینی هستند. آنان در گذشته، مقلد آیت‌الله سید ابوالقاسم خویی، سپس

1- The World Federation of KhojaShia Isna-Ashari Muslim Communities (KSIMC)

مقلد آیت‌الله سیدمحمدرضا گلپایگانی بودند و در حال حاضر، مقلد آیت‌الله سیدعلی سیستانی هستند. آنان به عنوان جامعه‌ای متدین و با تقوا از یک‌سو، به دستورات مراجع تقلید خود عمیقاً گردن می‌نهند و از سوی دیگر، تحت نظارت رهبران سیاسی خود به ویژه رهبر فدراسیون جهانی قرار دارند. نظم و انسجام داخلی، روحیه نوع‌دوستی و کمک به سایر مسلمانان به ویژه پیروان مذاهب تشیع، توجه به مسائل آموزشی و اخلاقی و احترام بیش از حد به مراجع تقلید از ویژگی‌های این اقلیت کوچک مذهبی به شمار می‌رود (شیرغلامی، ۱۳۸۸: ۴۰۵).

خوجه‌ها تشکیلاتی‌ترین گروه شیعه هستند و این روش خود را از سابقه تاریخی خویش، در آیین اسماعیلی به ارث برده‌اند. این احساس سبب شده تشکل‌های فراوانی در سراسر جهان ایجاد کنند و در سایه آن به فعالیت‌های خدماتی، اجتماعی، آموزشی و فرهنگی بپردازند. برخی از این تشکل‌ها عبارت‌اند از: گروه هلال طلایی، مؤسسه فائز حسینی، باشگاه جعفری، مؤسسه خیریه خدمات شیعه در دارالسلام، انجمن اثنای عشری، گروه دانش‌آموزان پیشاهنگ و جامعه زینیه. همه فعالیت‌های شیعیان خوجه زیر نظر فدراسیون جهانی جماعات شیعه خوجه اثنای عشری است که هر سه سال یک بار کنفرانسی تشکیل می‌دهد و تصمیمات جهانی این فدراسیون در آن گرفته می‌شود. تصمیمات این کنفرانس برای تمام فدراسیون‌های منطقه لازم‌الاجراست. سیاست‌های کلی در ارتباط با انتخاب مرجع تقلید، پرداخت خمس و زکات و... از مسئولیت‌های این سازمان است. این جمعیت همچنین از ورود به مسائل سیاسی و موضع‌گیری در قبال رخدادهای سیاسی، حتی اگر تبعات مذهبی داشته باشد، خودداری می‌کند. این سازمان در سال ۱۹۷۶م در لندن تشکیل شد و دارای ۲۴ عضو و ۴ فدراسیون منطقه‌ای (افریقا، امریکای شمالی، آسیا و استرالیا) است. مرحوم ملا اصغر برای سال‌ها رئیس فدراسیون خوجه‌ها در لندن بود و خود از چهره‌های فرهیخته و دانشمند آنها به‌شمار می‌آمد (معاونت بین‌الملل سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی اداره کل اروپا و امریکا، ۱۳۸۶: ۱۹۰).

دیدگاه خوجه‌ها به جمهوری اسلامی ایران از اشتراکات دینی و مذهبی آنان با مردم ایران فراتر است. آنان به کشور ما عشق می‌ورزند و با توجه به اینکه ایران تنها کشوری است که اکثریت جمعیت آن را پیروان مذهب اهل بیت (ع) تشکیل می‌دهند، احساس قربت خاصی با ایرانیان دارند و در کنار هند که زادگاه خود یا والدینشان به‌شمار می‌رود، به ایران به منزله مرکز ثقل شیعیان

جهان علاقه‌ای ویژه دارند و این کشور را وطن دوم خود می‌نامند. خوجه‌ها هرچند به دلیل ویژگی محافظه‌کارانه ذاتی‌شان، آشکارا از جمهوری اسلامی ایران هواداری نمی‌کنند، جایگاه کنونی ایران به منزله کشوری مستقل و قدرتمند با بیش از سه دهه ایستادگی در برابر زورگویی‌های قدرت‌های جهانی موجب شده که آنها احترامی ویژه برای کشور ما قائل باشند و آن را الگوی خود بدانند.

بنیاد اسلامی انگلستان^۱

بنیاد اسلامی انگلستان مرکز منحصر به فردی در زمینه آموزش، تحصیلات، تحقیق، انتشارات و تربیت اسلامی است. این بنیاد در سال ۱۹۷۳ در لایستر تأسیس شده، در حال حاضر، مقر آن در شهر مارکفیلد است که به لحاظ نقش، حوزه و گوناگونی فعالیت‌ها، به یک بنیاد بین‌المللی تبدیل شده است. کارمندان این بنیاد مختص به کشور خاصی نیستند و پژوهشگران، محققان و دانشجویان جوان از سرتاسر جهان به این مکان می‌آیند. این بنیاد دارای تسهیلات کافی برای کودکان و بزرگسالان و نیز نیازهای گوناگون معلمان دروس دینی در هر زمانی بوده است و علاوه بر ارائه امکانات آموزشی برای معلمان در زمینه نیازهای درسی و سایر وظایف آنها، علاقه خاصی به گردآوری و تهیه منابع برای معلمان دروس دینی دارد (معاونت بین‌الملل سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی اداره کل اروپا و آمریکا، ۱۳۸۶: ۱۹۵).

مرکز فرهنگی اسلامی و مسجد جامع لندن^۲

مرکز فرهنگی اسلامی مسجد جامع لندن به یقین بزرگ‌ترین مرکز اجتماع مسلمانان در لندن به‌شمار می‌آید. این مرکز که با فضایی گسترده و بنایی عظیم، در مرکز شهر لندن واقع شده و از امکانات و تسهیلات کامل برای عبادت، مطالعه و تحقیق، برگزاری سمینار و کنفرانس، برپایی مجالس جشن و عزا و ضیافت برخوردار است (ورتووک، ۱۳۸۰: ۱۳۲).

بنای اولیه مسجد جامع لندن در سال ۱۹۴۴ پایه نهاده شد. احداث این بنا و برپایی آن در

1- Islamic Foundation

2- The London Central Mosqu& Islamic Cultural Center (LCM & ICC)

نقطه‌ای که کانون اجتماع و عبادت مسلمانان در لندن بود، مشمول سیری تاریخی است که از کثرت مسلمانان و مهاجرت روبه فزونی آنان پس از جنگ دوم جهانی و تصویب کمک ۱۰۰/۰۰۰ پوندی دولت چرچیل برای احداث مرکز مسلمانان آغاز شده و تاکنون ادامه یافته است. بنیان‌گذاران اصلی این مسجد مسلمانانی از چهار کشور کویت، پاکستان، عربستان و لبنان بوده‌اند که حمایت مالی دولت‌هایشان را در فراهم آوردن چنین مجمع بزرگی محقق ساختند. شبستان مسجد برای ۴۵۰۰ نمازگزار گنجایش دارد ولی در اعیاد خاص مانند عید سعید فطر بالغ بر ۵۰ هزار نفر (در چند نوبت) نماز می‌گذارند.^۱

توسعه آموزش دینی، قرآن کریم و حدیث و نیز پاسخ به پرسش‌های مسلمانان و غیرمسلمانان از اهداف اصلی این مرکز محسوب می‌شود. به لحاظ ظرفیت و فعالیت و تساهل در چالش‌های سیاسی، این مرکز در تعاملات با دولت انگلیس نسبت به امور مسلمانان همکاری دارد (ورتووک، ۱۳۸۰: ۱۳۹).

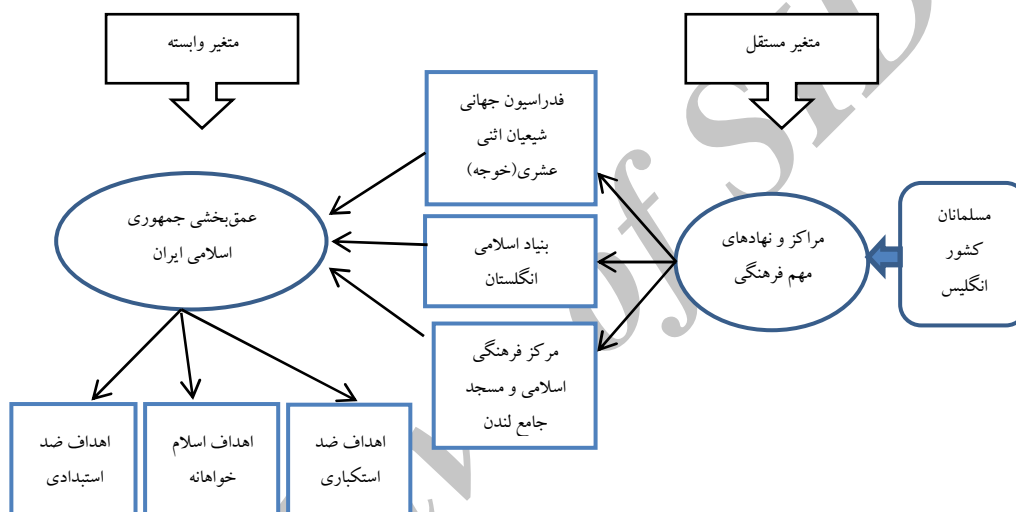
این مرکز فرهنگی زیر نظر یک هیأت امناء (تولیت) فعالیت دارد که مرکب از سفرا و نمایندگان کشورهای جمهوری اسلامی ایران، امارات، بحرین، تونس، پاکستان، سوریه، عربستان، عمان، قطر، کویت، مالزی، مراکش، مصر و یمن است. هر یک از این کشورها سهمیه مشخصی را به عنوان حق عضویت سالانه و مساعدتی را نیز به صورت فوق‌العاده به مرکز اعانه می‌دهند.

تعدادی از فدراسیون‌ها و شوراهای اسلامی دیگر نیز در انگلستان وجود دارند که در سطوح محلی یا ملی فعالیت می‌کنند. اغلب آنها به عنوان مؤسسه خیریه به ثبت رسیده‌اند و علاوه بر برخورداری از مشارکت و حمایت مالی مردمی، به‌طور قانونی از برخی معافیت‌ها بهره می‌جویند که خود موجبات رونق، توسعه و فعالیت بیشتر آنها را فراهم می‌آورد. برای نمونه می‌توان از شورای مساجد برادفورد، شورای مساجد لانکشر در سطح منطقه‌ای، شورای ائمه و مساجد و اتحادیه سازمان‌های اسلامی نام برد؛ مرکزی که در سال ۱۹۷۰ تأسیس شده و در سراسر بریتانیا فعالیت دارد. این گونه سازمان‌ها معمولاً در بسیاری از موارد و مقررات اشتراک دارند و در واقع، هیچ‌گاه اتحادیه و سازمانی از این نوع در سطح ملی تأسیس نشده که به‌طور کامل مستقل و مجزا

۱- نشانه الکترونیکی مسجد جامع لندن و مرکز فرهنگی اسلامی www.iccuk.org.

باشد. علاوه بر سازمان‌های عمومی که به‌طور خاص به جنبش‌ها و گرایش‌های اسلامی معطوف‌اند، گروه‌ها و جمعیت‌های دیگری نیز در بریتانیا وجود دارند که با اهداف خاص و برگرفته از دیدگاه‌ها و انگیزه‌های مورد توجه سایر جوامع اسلامی تأسیس شده‌اند (معاونت بین‌الملل سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی اداره کل اروپا و امریکا، ۱۳۸۶: ۱۹۸).

مدل مفهومی

روش‌شناسی تحقیق

با در نظر گرفتن ماهیت و اهداف پژوهش، این مطالعه از نوع تحقیق کاربردی است؛ به طوری که کاربرد عام آن مورد استفاده وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت خارجه، سازمان تقریب مذاهب، مجمع جهانی اهل‌البیت، رایزنی فرهنگی و کاربرد خاص آن نیز مورد استفاده نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بوده و با استفاده از روش توصیفی - پیمایشی انجام می‌شود. در تحقیق کاربردی هدف حل مسئله و سرانجام دستیابی به اطلاعاتی برای اخذ تصمیم و رفع نیازها و مشکلات است و منظور از روش توصیفی - پیمایشی (زمینه‌یابی)، عبارت از مشاهده پدیده‌ها به منظور معنا دادن به جنبه‌های مختلف اطلاعات جمع‌آوری شده است. به عبارت دقیق‌تر،

زمینه‌یابی یک فرایند پژوهشی است که به منظور جمع‌آوری اطلاعات درباره این موضوعات که گروهی از مردم چه می‌دانند، یا چه کاری انجام می‌دهند، اجرا می‌شود (دلاور، ۱۳۷۶: ۱۱۲). در روش توصیفی-پیمایشی در این تحقیق، دیدگاه‌های افراد جامعه آماری شامل: نخبگان و دانشجویان مقیم کشور انگلیس و کارشناسان مجرب از مجموعه جمع‌آوری‌کنندگان و بهره‌برداران در حوزه کشور انگلیس در مورد متغیرهای مربوط به وضعیت مراکز و نهادهای مهم سیاسی و فرهنگی مسلمانان کشور انگلیس و نقش آن بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران از طریق پرسش‌نامه، جمع‌آوری و مورد تجزیه و تحلیل کمی قرار گرفته است. گزینه‌های این پرسش‌نامه در قالب مقیاس لیکرت و سؤالات چندگزینه‌ای با جواب‌های (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد)، در دو وضعیت، شامل: وضعیت فعلی و در افق آینده تنظیم شده است و پاسخ‌دهندگان ارزیابی خود را نسبت به سؤالات تحقیق با انتخاب یکی از جواب‌های موردنظر تعیین کرده‌اند.

جامعه و نمونه آماری

برای پوشش نمونه آماری متناسب با ویژگی‌های مؤثر بر متغیرهای تحقیق، تعداد ۲۴ نفر از میان نخبگان، فعالان انجمن‌های اسلامی مقیم کشور انگلیس، دانشجویان مطالعات جهان دانشگاه تهران و روحانیون حوزه علمیه جهانی جامعه‌المصطفی و میز کارشناس ارشد انگلیس شاغل در نقسا پرسش‌نامه مربوطه به مورد اجرا گذاشته شده است. در این تحقیق، جمع‌آوری اطلاعات در راستای پاسخ‌گویی به سؤالات تحقیق از طریق پرسش‌نامه انجام می‌گیرد.

جدول ۱- توزیع سؤالات پرسش‌نامه در قالب متغیرهای سه‌گانه تحقیق

شماره سؤالات	مؤلفه
۱ الی ۹	ظرفیت‌ها و قابلیت‌های فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه) در انگلیس و تأثیر آن بر عمق‌بخشی ج.ا.ایران
۱۰ الی ۱۵	ظرفیت‌ها و قابلیت‌های بنیاد اسلامی انگلستان و تأثیر آن بر عمق‌بخشی ج.ا.ایران
۱۶ الی ۱۸	ظرفیت‌ها و قابلیت‌های مرکز فرهنگی اسلامی مسجد جامع لندن و تأثیر آن بر عمق‌بخشی ج.ا.ایران

اعتبار پرسش نامه

مقصود از اعتبار یک وسیله اندازه گیری آن است که اگر خصیصه مورد سنجش را با همان وسیله (یا وسیله مشابه و قابل مقایسه با آن) تحت شرایط مشابه، دوباره اندازه بگیریم، نتایج حاصل تا چه حد مشابه و قابل مقایسه با نتایج قبلی است. یک وسیله معتبر آن است که دارای ویژگی تکرارپذیری و باز پدیدآوری باشد، یعنی بتوان آن را در موارد متعدد به کار برد و در همه موارد نتایج یکسان باشد. لذا پس از اجرای نهایی و جمع آوری اطلاعات میدانی ضرایب آلفای کرونباخ پرسش نامه مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفت و اعتبار نسبتاً بالا و مناسب پرسش نامه مطابق جدول (۲) مورد تأیید قرار گرفت.

جدول ۲- ضرایب آلفای کرونباخ متغیرهای پرسش نامه

آلفای کرونباخ	تعداد شاخصه ها	مؤلفه
۰.۹۶۸	۹	ظرفیت ها و قابلیت های فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه) در انگلیس و تأثیر آن بر عمق بخشی ج.ا.ایران
۰.۹۷۷	۶	ظرفیت ها و قابلیت های بنیاد اسلامی انگلستان و تأثیر آن بر عمق بخشی ج.ا.ایران
۰.۸۳۶	۳	ظرفیت ها و قابلیت های مرکز فرهنگی اسلامی مسجد جامع لندن و تأثیر آن بر عمق بخشی ج.ا.ایران
۰.۹۴۹	۱۸	کل پرسش نامه

روش تجزیه و تحلیل داده ها

تجزیه و تحلیل اطلاعات به صورت توصیفی و استنباطی انجام گرفت. برای این منظور داده های این پژوهش پس از ورود به رایانه با نرم افزار آماری SPSS و آزمون های آماری متناسب با سؤالات پژوهش مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. از جمله آمارهای توصیفی و استنباطی مورد استفاده، جداول (۳) توزیع فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار و آزمون t تک نمونه ای است.

جدول ۳- فراوانی و درصد افراد پاسخ‌دهنده به سؤالات پرسش‌نامه به تفکیک

ردیف	عامل تفکیک	عنوان	فراوانی	درصد	درصد معتبر	درصد تجمعی
۱	سن	کمتر از ۳۰ سال	۳	۱۲.۵	۱۲.۵	۱۲.۵
		۳۱ تا ۴۰ سال	۱۳	۵۴.۲	۵۴.۲	۶۶.۷
		۴۱ تا ۵۰ سال	۲	۸.۳	۸.۳	۷۵.۰
		۵۰سال و بالاتر	۶	۲۵.۰	۲۵.۰	۱۰۰.۰
۲	سابقه فعالیت	کمتر از ۱۰ سال	۴	۱۶.۷	۲۱.۱	۲۱.۱
		۱۱ تا ۲۰ سال	۱۰	۴۱.۷	۵۲.۶	۷۳.۷
		۲۱ تا ۳۰ سال	۵	۲۰.۸	۲۶.۳	۱۰۰.۰
		بدون پاسخ	۵	۲۰.۸	۰	۰
۳	تحصیلات	لیسانس	۱	۴.۲	۴.۲	۴.۲
		فوق‌لیسانس	۱۷	۷۰.۸	۷۰.۸	۷۵.۰
		دانشجوی دکتری	۴	۱۶.۷	۱۶.۷	۹۱.۷
		دکتری	۲	۸.۳	۸.۳	۱۰۰.۰
۴	نوع فعالیت	اجرائی - سیاسی	۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰
		علمی - فرهنگی	۸	۳۳.۳	۳۳.۳	۳۳.۳
		اجرائی - آموزشی	۹	۳۷.۵	۳۷.۵	۷۰.۸
		تحقیقی - پژوهشی	۷	۲۹.۲	۲۹.۲	۱۰۰
۵	جایگاه مسئولیتی	کارشناس	۶	۲۵.۰	۳۷.۵	۳۷.۵
		کارشناس ارشد	۵	۲۰.۸	۳۱.۲	۶۸.۸
		مدیر	۵	۲۰.۸	۳۱.۲	۱۰۰.۰
		بدون پاسخ	۸	۳۳.۰	۳۳.۰	۱۰۰.۰
		کل	۲۴	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	

تحلیل پاسخ‌های افراد مورد مطالعه به سؤالات پرسش‌نامه

نتایج ارائه شده در جدول (۴)، توصیف‌کننده شاخص‌های تشکیل‌دهنده مؤلفه فدراسیون جهانی شیعیان اثنای‌عشری (خوجه) در انگلیس و تأثیر آن بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران در وضعیت فعلی و در افق آینده است.

ارزیابی پاسخ‌دهندگان از میزان تأثیر این عوامل در وضعیت فعلی بر عمق بخشی جمهوری اسلامی ایران نشان می‌دهد که میزان تأثیر «آیا تقویت تقریب مذاهب اسلامی توسط فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه) در انگلیس بر اهداف اسلام خواهانه عمق بخشی جمهوری اسلامی ایران تأثیر گذار است؟» با میانگین ۳.۳۱ نسبت به سایر عوامل از میانگین بالاتری برخوردار است. و در مقابل «آیا حمایت مالی از مسلمانان توسط فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه) در انگلیس بر اهداف اسلام خواهانه عمق بخشی جمهوری اسلامی ایران تأثیر گذار است؟» با میانگین ۲.۵۶ نسبت به سایر عوامل از میانگین وضعیت ضعیف تری برخوردار است.

جدول ۴- میانگین و انحراف معیار شاخص‌های مربوط به مؤلفه «ظرفیت‌ها و قابلیت‌های فدراسیون جهانی شیعیان اثنی عشری (خوجه) در انگلیس و تأثیر آن بر عمق بخشی ج.ا.ایران».

افق آینده		وضعیت فعلی		N	شاخص
انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین		
۰.۶۸۰	۳.۹۳	۱.۰۲۴	۳.۱۲	۲۴	تأثیر تقویت تقریب مذاهب اسلامی توسط فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه) بر اهداف ضد استکباری ج.ا.ایران
۰.۸۵۶	۳.۷۵	۱.۱۶۷	۳.۱۸	۲۴	تأثیر تقویت تقریب مذاهب اسلامی توسط فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه) بر اهداف ضد استبدادی ج.ا.ایران
۱.۰۶۴	۳.۷۵	۱.۰۷۸	۳.۳۱	۲۴	تأثیر تقویت تقریب مذاهب اسلامی توسط فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه) انگلیس بر اهداف اسلام خواهانه عمق بخشی ج.ا.ایران
۰.۸۵۶	۳.۲۵	۰.۳۴۱	۲.۸۷	۲۴	تأثیر گذاری محوریت تفکر شیعه توسط فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه) بر اهداف ضد استکباری ج.ا.ایران
۰.۸۵۶	۳.۵۰	۱.۱۲۵	۳.۲۵	۲۴	تأثیر گذاری محوریت تفکر شیعه توسط فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه) در انگلیس بر اهداف ضد استبدادی ج.ا.ایران
۰.۸۵۶	۳.۷۵	۱.۱۶۷	۳.۱۸	۲۴	تأثیر گذاری محوریت تفکر شیعه توسط فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه) بر اهداف اسلام خواهانه ج.ا.ایران
۰.۵۱۲	۳.۵۶	۰.۶۸۰	۲.۹۳	۲۴	تأثیر گذاری حمایت مالی از مسلمانان توسط فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه) بر اهداف ضد استکباری ج.ا.ایران
۰.۵۱۶	۳.۵۰	۰.۶۸۰	۳.۰۶	۲۴	تأثیر گذاری حمایت مالی از مسلمانان توسط فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه) بر اهداف ضد استبدادی ج.ا.ایران
۱.۱۲۵	۳.۰۰	۰.۶۲۹	۲.۵۶	۲۴	تأثیر گذاری حمایت مالی از مسلمانان توسط فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه) بر اهداف اسلام خواهانه ج.ا.ایران
۰.۸۱۳	۳.۶۶	۰.۸۷۶	۳.۰۵	۲۴	ظرفیت‌ها و قابلیت‌های کلی فدراسیون جهانی شیعیان اثنی عشری (خوجه) در انگلیس

ارزیابی پاسخ‌دهندگان از میزان تأثیر این عوامل در افق آینده بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران، نشان می‌دهد که میزان تأثیر «آیا محوریت تفکر شیعه توسط فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه) در انگلیس بر اهداف اسلام‌خواهانه عمق‌بخشی ج.ا.ایران تأثیرگذار است؟» با میانگین ۴.۷۵ نسبت به سایر عوامل از میانگین بالاتری برخوردار است. همچنین «آیا حمایت مالی از مسلمانان توسط فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه) در انگلیس بر اهداف اسلام‌خواهانه عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران تأثیرگذار است؟» با میانگین ۳.۰۰ نسبت به سایر عوامل، میانگین وضعیت ضعیف‌تری دارد. در نهایت، میانگین کلی عوامل برای وضعیت فعلی برابر با ۳.۰۵ و برای افق آینده ۳.۶۶ است.

نتایج ارائه‌شده در جدول (۵)، توصیف‌کننده شاخص‌های تشکیل‌دهنده مؤلفه بنیاد اسلامی انگلستان و تأثیر آن بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران در وضعیت فعلی و در افق آینده است.

جدول ۵- میانگین و انحراف معیار شاخص‌های مربوط به مؤلفه «ظرفیت‌ها و قابلیت‌های بنیاد اسلامی انگلستان و تأثیر آن در عمق‌بخشی ج.ا.ایران».

افق آینده		وضعیت فعلی		N	شاخص
انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین		
۰.۴۴۷	۳.۲۵	۰.۴۴۷	۲.۷۵	۲۴	تأثیرگذاری تحقیق و پژوهش اسلامی توسط بنیاد اسلامی انگلستان بر اهداف ضد استکباری ج.ا.ایران
۱.۲۰۹	۳.۵۶	۱.۲۳۶	۳.۰۶	۲۴	تأثیرگذاری تحقیق و پژوهش اسلامی توسط بنیاد اسلامی انگلستان بر اهداف ضد استبدادی ج.ا.ایران
۱.۱۳۸	۳.۶۸	۱.۳۴۱	۳.۲۵	۲۴	تأثیرگذاری تحقیق و پژوهش اسلامی توسط بنیاد اسلامی انگلستان بر اهداف اسلام‌خواهانه ج.ا.ایران
۱.۳۴۱	۳.۲۵	۱.۰۲۴	۲.۳۷	۲۴	تأثیرگذاری تهیه، چاپ و نشر منابع درسی به صورت کتب اسلامی توسط بنیاد اسلامی انگلستان بر اهداف ضد استکباری ج.ا.ایران
۱.۱۵۲	۳.۴۳	۱.۲۶۴	۳.۰۰	۲۴	تأثیرگذاری تهیه و چاپ و نشر منابع درسی به صورت کتب اسلامی توسط بنیاد اسلامی انگلستان بر اهداف ضد استبدادی ج.ا.ایران
۰.۸۵۶	۳.۲۵	۰.۸۵۶	۲.۷۵	۲۴	تأثیرگذاری تهیه، چاپ و نشر منابع درسی به صورت کتب اسلامی توسط بنیاد اسلامی انگلستان بر اهداف اسلام‌خواهانه ج.ا.ایران
۱.۰۲۳	۳.۴۰	۱.۰۲۸	۲.۸۶	۲۴	ظرفیت‌ها و قابلیت‌های کلی بنیاد اسلامی انگلستان

ارزیابی پاسخ‌دهندگان از میزان تأثیر این عوامل در وضعیت فعلی بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران نشان می‌دهد که میزان تأثیر «آیا تحقیق و پژوهش اسلامی توسط بنیاد اسلامی انگلستان در آن کشور بر اهداف اسلام‌خواهانه عمق‌بخشی ج.ا.ایران تأثیرگذار است؟» با میانگین ۳.۲۵ نسبت به سایر عوامل از میانگین وضعیت بالاتری برخوردار است.

و در مقابل «آیا تهیه و چاپ و نشر منابع درسی به صورت کتب اسلامی توسط بنیاد اسلامی انگلستان بر اهداف ضد استبدادی عمق‌بخشی ج.ا.ایران تأثیرگذار است؟» با میانگین ۲.۳۷ نسبت به سایر عوامل، میانگین وضعیت ضعیف‌تری دارد.

همچنین ارزیابی پاسخ‌دهندگان از میزان تأثیر این عوامل در افق آینده بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران، نشان می‌دهد که میزان تأثیر «آیا تحقیق و پژوهش اسلامی توسط بنیاد اسلامی انگلستان در آن کشور بر اهداف اسلام‌خواهانه عمق‌بخشی ج.ا.ایران تأثیرگذار است؟» با میانگین ۳.۶۸ نسبت به سایر عوامل از میانگین وضعیت بالاتری برخوردار است. و در مقابل، «آیا تهیه، چاپ و نشر منابع درسی به صورت کتب اسلامی توسط بنیاد اسلامی انگلستان بر اهداف ضد استبدادی عمق‌بخشی ج.ا.ایران تأثیرگذار است؟» با میانگین ۳.۰۰ نسبت به سایر عوامل میانگین وضعیت ضعیف‌تری دارد.

همچنین میانگین کلی عوامل بر وضعیت فعلی برابر با ۲.۸۶ و برای افق آینده ۳.۴۰ است. نتایج ارائه‌شده در جدول (۶)، توصیف‌کننده شاخص‌های تشکیل‌دهنده مؤلفه مرکز فرهنگی اسلامی مسجد جامع لندن و تأثیر آن در عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران در وضعیت فعلی و در افق آینده است.

جدول ۶- میانگین و انحراف معیار شاخص‌های مربوط به مؤلفه «ظرفیت‌ها و قابلیت‌های مرکز فرهنگی اسلامی مسجد جامع لندن و تأثیر آن در عمق‌بخشی ج.ا.ایران».

شاخص	N	وضعیت فعلی		افق آینده	
		میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
تأثیرگذاری آموزش و پرورش افراد در قالب برگزاری مراسمات فرهنگی-مذهبی توسط مرکز فرهنگی اسلامی مسجد جامع لندن بر اهداف ضد استکباری ج.ا.ایران	۲۳	۲.۷۵	۰.۸۵۶	۳.۷۵	۱.۱۲۵
تأثیرگذاری آموزش و پرورش افراد در قالب برگزاری مراسمات فرهنگی-مذهبی توسط مرکز فرهنگی اسلامی مسجد جامع لندن بر اهداف ضد استبدادی ج.ا.ایران	۲۳	۲.۵۶	۰.۶۲۹	۳.۲۵	۰.۸۵۶
تأثیرگذاری آموزش و پرورش افراد در قالب برگزاری مراسمات فرهنگی-مذهبی توسط مرکز فرهنگی اسلامی مسجد جامع لندن بر اهداف اسلام خواهانه ج.ا.ایران	۲۲	۳.۴۳	۱.۰۹۳	۳.۹۳	۰.۸۵۳
ظرفیت‌ها و قابلیت‌های کلی مرکز فرهنگی اسلامی مسجد جامع لندن	۲۳	۲.۹۱	۰.۸۵۹	۳.۶۴	۰.۹۴۴

ارزیابی پاسخ‌دهندگان از میزان تأثیر این عوامل در وضعیت فعلی بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران نشان می‌دهد که میزان تأثیر «آیا آموزش و پرورش افراد در قالب برگزاری مراسمات فرهنگی-مذهبی توسط مرکز فرهنگی اسلامی مسجد جامع لندن در انگلیس بر اهداف اسلام خواهانه عمق‌بخشی ج.ا.ایران تأثیر گذار است؟» با میانگین ۳.۴۳ نسبت به سایر عوامل از میانگین وضعیت بالاتری برخوردار است.

و در مقابل، «آیا آموزش و پرورش افراد در قالب برگزاری مراسمات فرهنگی-مذهبی توسط مرکز فرهنگی اسلامی مسجد جامع لندن در انگلیس بر اهداف ضد استبدادی عمق‌بخشی ج.ا.ایران تأثیر گذار است؟» با میانگین ۲.۵۶ نسبت به سایر عوامل، میانگین وضعیت ضعیف‌تری دارد.

همچنین ارزیابی پاسخ‌دهندگان از میزان تأثیر این عوامل در افق آینده بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران، نشان می‌دهد که میزان تأثیر «آیا آموزش و پرورش افراد در قالب برگزاری مراسمات فرهنگی-مذهبی توسط مرکز فرهنگی اسلامی مسجد جامع لندن در انگلیس بر اهداف اسلام خواهانه عمق‌بخشی ج.ا.ایران تأثیر گذار است؟» با میانگین ۳.۹۳ نسبت به سایر

تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق

در این قسمت یافته‌های تحقیق به صورت توصیفی و استنباطی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

فرضیه ۱: ظرفیت‌ها و قابلیت‌های فرهنگی مسلمانان انگلیس در وضع فعلی، تأثیری مثبت بر عمق‌بخشی خارجی جمهوری اسلامی دارد.

جدول ۷- توصیف مؤلفه‌ها و نتایج آزمون فرض t تک متغیر و سطح معناداری متغیرهای سه‌گانه تحقیق در وضعیت فعلی.

مؤلفه‌ها	N	میانگین	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معناداری
ظرفیت‌ها و قابلیت‌های فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه) در انگلیس و تأثیر آن بر عمق‌بخشی ج.ا.ایران	۲۴	۳۰۵	۰۸۷۶	۱۳۰۴	۲۳	۰۳۳۱
ظرفیت‌ها و قابلیت‌های بنیاد اسلامی انگلستان و تأثیر آن بر عمق‌بخشی ج.ا.ایران	۲۴	۲۸۶	۱۰۲۸	۰۶۱۸	۲۳	۰۴۱۱
ظرفیت‌ها و قابلیت‌های مرکز فرهنگی اسلامی مسجد جامع لندن و تأثیر آن بر عمق‌بخشی ج.ا.ایران	۲۴	۲۹۱	۰۸۵۹	-۱۴۷۰	۲۳	۰۱۵۶
مجموعه مؤلفه‌های فرهنگی مسلمانان انگلیس	۲۴	۲۹۴	۰۹۲	۰۶۴۰	۲۳	۰۸۹۸

نتایج ارائه شده در جدول (۷) توصیف کننده و نتایج آزمون فرض t تک متغیره و سطح معناداری متغیرهای شش‌گانه تحقیق و همچنین در وضعیت کلی سیاسی و فرهنگی فعلی است. ارزیابی پاسخ‌دهندگان از میزان تأثیر مؤلفه‌های فرهنگی بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران نشان می‌دهد که مؤلفه «ظرفیت‌ها و قابلیت‌های فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه)» با میانگین ۳۰۵ نسبت به سایر مؤلفه‌ها از میانگین بیشتری برخوردار است.

نتایج حاصل از آزمون t تک نمونه‌ای برای بررسی سطح معناداری میزان تأثیر هر یک از مؤلفه‌های تحقیق بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران در وضعیت فعلی نیز نشان می‌دهد که مقدار آزمون t برای مؤلفه «فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه)» در سطح اطمینان ۹۵ درصد و معنادار است (sig=0.331).

بنابراین می‌توان گفت که میزان تأثیر مؤلفه «فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه)» در مجموع بر عمق‌بخشی ج.ا.ایران در وضعیت فعلی به‌طور معناداری بالاتر از حد متوسط است و برای کل مؤلفه‌های فرهنگی، در سطح اطمینان ۹۹ درصد ($\text{sig}=2.94$) معنادار می‌باشد. بنابراین می‌توان گفت که میزان تأثیر مجموعه «مؤلفه‌های فرهنگی مسلمانان انگلیس» بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران در وضعیت فعلی به‌طور معناداری بالاتر از حد متوسط است. لذا فرضیه شماره یک، تأیید می‌شود.

فرضیه ۲: ظرفیت‌ها و قابلیت‌های فرهنگی مسلمانان انگلیس در افق آینده، تأثیر مثبت بر عمق‌بخشی خارجی جمهوری اسلامی دارد.

نتایج ارائه شده در جدول (۸) توصیف‌کننده و نتایج آزمون فرض t تک متغیره و سطح معناداری متغیرهای شش‌گانه تحقیق و همچنین در وضعیت کلی سیاسی و فرهنگی در افق آینده است.

جدول ۸- توصیف مؤلفه‌ها و نتایج آزمون فرض t تک متغیر و سطح معناداری متغیرهای سه‌گانه تحقیق در افق آینده.

مؤلفه‌ها	N	میانگین	انحراف معیار	t	درجه آزادی	سطح معناداری
ظرفیت‌ها و قابلیت‌های فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه) در انگلیس بر عمق‌بخشی ج.ا.ایران	۲۴	۳.۶۶	۰.۸۱۳	۴.۱۲۸	۲۳	۰.۰۰۵
ظرفیت‌ها و قابلیت‌های بنیاد اسلامی انگلستان بر عمق‌بخشی ج.ا.ایران	۲۴	۳.۴۰	۱.۰۲۳	۲.۱۵۲	۲۳	۰.۰۹۵
ظرفیت‌ها و قابلیت‌های مرکز فرهنگی اسلامی مسجد جامع لندن بر عمق‌بخشی ج.ا.ایران	۲۴	۳.۶۴	۰.۹۴۴	۱.۵۵۰	۲۳	۰.۱۴۲
مجموعه مؤلفه‌های فرهنگی مسلمانان انگلیس	۲۴	۳.۵۶	۰.۹۲۶	۲.۶۱	۲۳	۰.۰۸۰

ارزیابی پاسخ‌دهندگان از میزان تأثیر مؤلفه‌های فرهنگی بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران نشان می‌دهد که مؤلفه «ظرفیت‌ها و قابلیت‌های فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه)» با میانگین ۳.۶۶ نسبت به سایر مؤلفه‌ها از میانگین بالاتری برخوردار است. نتایج حاصل از آزمون t تک نمونه‌ای برای بررسی سطح معناداری میزان تأثیر هر یک از

مؤلفه‌های تحقیق بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران در افق آینده نیز نشان می‌دهد که مقدار آزمون t برای مؤلفه «فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه)» در سطح اطمینان ۹۵ در صد ($\text{sig}=0.331$) معنادار است.

بنابراین می‌توان گفت میزان تأثیر مؤلفه «فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه)» در مجموع بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران در افق آینده به‌طور معناداری بالاتر از حد متوسط است و برای کل مؤلفه‌های فرهنگی، در سطح اطمینان ۹۹ درصد ($\text{sig}=0.080$) معنادار است. همچنین میزان تأثیر مجموعه «مؤلفه‌های فرهنگی مسلمانان انگلیس» بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران در افق آینده به‌طور معناداری بالاتر از حد متوسط است. لذا فرضیه شماره دو هم تأیید می‌شود.

نتیجه‌گیری

شناخت ظرفیت‌ها و قابلیت‌های مسلمانان انگلیس و تأثیر آن در عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران به منظور کمک به تصمیم‌گیران و تصمیم‌سازان در حوزه سیاسی و فرهنگی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. ظرفیت‌ها و قابلیت‌های مراکز و نهادهای مهم فرهنگی مورد تحقیق، هم در وضعیت فعلی و هم در افق آینده، بیشتر از میانگین مورد قبول است و این نشان‌دهنده تعامل خوب و مثبت ظرفیت‌ها و قابلیت‌های مراکز و نهادهای مهم فرهنگی مسلمانان انگلیس است که در وضعیت فعلی در خدمت به عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران به کار گرفته شده است و در افق آینده نیز امیدوارتر از وضعیت کنونی خواهد بود. در این قسمت به صورت خلاصه به سؤال اصلی پژوهش در قالب سه سؤال فرعی پرداخته شده و ذیل هر کدام، نتایج تحقیق ارائه می‌شود.

سؤال ۱: ظرفیت‌ها و قابلیت‌های فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه) چیست و چه تأثیری بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران دارد؟

نتایج تجزیه و تحلیل یافته‌ها در وضعیت فعلی، نشان داد که از نظر پاسخ‌دهندگان ظرفیت‌ها و قابلیت‌های فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه) در انگلیس و تأثیر آن بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران بالاتر از حد متوسط (خوب) بوده است (در سطح اطمینان ۹۵ درصد).

از طرفی، نتایج تجزیه و تحلیل یافته‌ها در افق آینده نشان داد که از نظر پاسخ‌دهندگان ظرفیت‌ها و قابلیت‌های فدراسیون جهانی شیعیان خوجه در انگلیس و تأثیر آن بر عمق‌بخشی

جمهوری اسلامی ایران در افق آینده بالاتر از حد متوسط (خوب) است و با توجه به میانگین حاصله برای این متغیر در افق آینده، ظرفیت‌ها و قابلیت‌های فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه) در انگلیس بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران بالاتر از حد متوسط است.

بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت که ظرفیت‌ها و قابلیت‌های فدراسیون جهانی شیعیان (خوجه) در انگلیس و تأثیر آن در عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران در وضعیت فعلی به‌طور معنادار بالاتر از حد متوسط (خوب) و در افق آینده این موضوع (بالاتر از حد متوسط قرار داشتن) در سطح معناداری (خوب) است.

سؤال ۲: ظرفیت‌ها و قابلیت‌های بنیاد اسلامی انگلستان چیست؟ چه تأثیری بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران دارد؟

نتایج تجزیه و تحلیل یافته‌ها در وضعیت فعلی، نشان داد که از نظر پاسخ‌دهندگان ظرفیت‌ها و قابلیت‌های بنیاد اسلامی انگلستان و تأثیر آن بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران پایین‌تر از حد متوسط (کم) است و با توجه به میانگین حاصله برای این متغیر در وضعیت فعلی، ظرفیت‌ها و قابلیت‌های بنیاد اسلامی انگلستان و تأثیر آن بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران در سطح اطمینان ۹۵ درصد، پایین‌تر از حد متوسط است.

همچنین نتایج تجزیه و تحلیل یافته‌ها در افق آینده نشان داد که از نظر پاسخ‌دهندگان ظرفیت‌ها و قابلیت‌های بنیاد اسلامی انگلستان و تأثیر آن بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران بالاتر از حد متوسط (خوب) خواهد بود و با توجه به میانگین حاصله برای این متغیر در افق آینده، نقش بنیاد اسلامی انگلستان بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران بالاتر از حد متوسط است.

بر این اساس می‌توان چنین نتیجه گرفت که ظرفیت‌ها و قابلیت‌های بنیاد اسلامی انگلستان و تأثیر آن بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران در وضعیت فعلی به‌طور معنادار پایین‌تر از حد متوسط (کم) است و در افق آینده این موضوع (بالاتر از حد متوسط قرار داشتن) در سطح معناداری (خوب) خواهد بود.

سؤال ۳: ظرفیت‌ها و قابلیت‌های مرکز فرهنگی اسلامی مسجد جامع لندن چیست؟ چه تأثیری بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران دارد؟

نتایج تجزیه و تحلیل یافته‌ها در وضعیت فعلی، نشان داد که از نظر پاسخ‌دهندگان ظرفیت‌ها و

قابلیت‌های مرکز فرهنگی اسلامی مسجد جامع لندن و تأثیر آن بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران پایین‌تر از حد متوسط است و با توجه به میانگین حاصله برای این متغیر در وضعیت فعلی، ظرفیت‌ها و قابلیت‌های این مرکز و تأثیر آن بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران در سطح اطمینان ۹۵ درصد، پایین‌تر از حد متوسط است.

همچنین نتایج تجزیه و تحلیل یافته‌ها در افق آینده نشان داد که از نظر پاسخ‌دهندگان ظرفیت‌ها و قابلیت‌های مرکز فرهنگی اسلامی مسجد جامع لندن و تأثیر آن بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران بالاتر از حد متوسط است و با توجه به میانگین حاصله برای این متغیر در افق آینده، نقش مسجد جامع لندن بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران بالاتر از حد متوسط است.

بر این اساس می‌توان چنین نتیجه گرفت که ظرفیت‌ها و قابلیت‌های مرکز فرهنگی اسلامی مسجد جامع لندن و تأثیر آن بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران در وضعیت فعلی به‌طور معنادار پایین‌تر از حد متوسط (کم) و در افق آینده این موضوع (بالاتر از حد متوسط قرار داشتن) در سطح معناداری (خوب) است.

پیشنهادهات

- مطالعه میدانی افراد کارشناس و نخبه در زمینه فرهنگی می‌تواند به عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران تا حد امکان کمک کند؛
- توجه مسئولان و دست‌اندرکاران به ظرفیت‌ها و قابلیت‌های مراکز و نهادهای مهم فرهنگی مسلمانان کشور انگلیس و تأثیر آن بر عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران با توجه به وضعیت کنونی و افق آینده؛
- اطمینان‌بخشی به مراکز و نهادهای مهم فرهنگی مسلمانان انگلیس از سوی جمهوری اسلامی ایران در جهت حمایت‌های مالی و معنوی، که به نظر می‌رسد باید در دستور کار قرار گیرد؛
- تقویت مناسبات فرهنگی و تلاش مضاعف توسط مسئولان و دست‌اندرکاران حوزه سیاسی.

- تقویت مناسبات فرهنگی و رها نکردن محیط سیاسی مسلمانان این کشور، علاوه بر زمینه‌سازی تحولات موردنظر جمهوری اسلامی ایران، به آسیب‌زدایی در مناسبات فرهنگی و سیاسی نیز کمک خواهد کرد.

پیشنهادات فرهنگی

- ارتباط و تعامل مستمر با مراکز و نهادهای فرهنگی مسلمانان انگلیس به منظور انتقال پیام اسلام خواهانه (اسلام ناب محمدی) جمهوری اسلامی ایران از طریق سازمان‌ها و مراکزی همچون سازمان تقریب مذاهب، مجمع جهانی اهل‌البیت (ع)، رایزنی فرهنگی، صدا و سیما و سفارت جمهوری اسلامی ایران؛
- حضور میدانی افرادی که می‌توانند الگویی بسیار مناسب به عنوان نماینده جمهوری اسلامی ایران باشند، با هدف معرفی مفاهیم ارزشی از قبیل: معرفی شخصیت والای امام خمینی (ره)، امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) و جمهوری اسلامی ایران؛
- برگزاری کلاس‌های آموزش زبان فارسی توسط استادان مؤمن و متعهد به منظور آشنایی با فرهنگ و ارزش‌های ایرانی - اسلامی؛
- برگزاری مراسمات مذهبی از قبیل برگزاری هر ساله عزاداری ابا عبدالله الحسین (ع) در دهه اول ماه محرم. مؤسسات شیعه با دعوت از عزاداران و با اطلاع‌رسانی گسترده در سطح شهر بزرگی همچون لندن و منچستر و حتی سطح کشور (از طریق سایت‌ها) و همچنین توزیع غذا در میان عزاداران نقش مؤثری در ترویج دین اسلام و مذهب تشیع داشته و دارند؛
- اجرای مراسمات سخنرانی، مرثیه‌سرایی و عزاداری به مناسبت شهادت ائمه و مولودی‌خوانی در جشن‌ها و اعیاد؛
- سازمان‌دهی و برگزاری تظاهرات با هدف حمایت از اعتقادات مورد تعرض قرار گرفته مسلمانان؛
- دعوت از دانشجویان و استادان دانشگاهی مسلمان انگلیس برای حضور در همایش‌ها، سمینارها و اردوهای فرهنگی؛
- راه‌اندازی و پشتیبانی از سایت‌های سیاسی، دینی و فرهنگی موافق با فرهنگ تشیع و

جمهوری اسلامی ایران؛

- اطلاع‌رسانی به‌روز در مورد اخبار و وقایع دینی مراکز و نهادهای فرهنگی مسلمانان کشور انگلیس؛

- حضور میدانی و بررسی محیط با ایجاد ایستگاه در پوشش مؤسسات فرهنگی یا دیپلماتیک به منظور تبلیغ فرهنگ تشیع و رایزنی با افراد صاحب نفوذ در دستگاه‌های دولتی این کشور که موافق سیاست‌های جمهوری اسلامی ایران هستند.

Archive of SID

فهرست منابع

۱. امام خمینی (ره)، روح‌الله (۱۳۷۹). صحیفه امام (ج ۱۰). تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).
۲. امام خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۸۱). بیانات در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی. ۱۳۸۱/۹/۲۶.
۳. آهنگر، عباس (۱۳۹۲). نقش حزب‌الله لبنان در عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه امام حسین (ع)، دانشکده پیامبر اعظم (ص).
۴. دلاور، علی (۱۳۷۶). مبانی نظری و علمی پژوهشی در علوم انسانی و اجتماعی. تهران: انتشارات رشد.
۵. دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۳۵). لغت‌نامه دهخدا. ج ۲۹. تهران: چاپخانه دانشگاه تهران.
۶. دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۴۱). لغت‌نامه دهخدا. ج ۳۲. تهران: چاپخانه دانشگاه تهران.
۷. رمضان، طارق (۱۳۸۶). مسلمانان غرب و آینده اسلام، ترجمه امیر رضایی، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.
۸. رنجبر، احمد (۱۳۹۱). فرصت‌ها و چالش‌های عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران در نازانیا. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه امام حسین (ع)، دانشکده پیامبر اعظم (ص).
۹. شیرغلامی، خلیل (۱۳۸۸). «جایگاه اجتماعی و سیاسی مسلمانان در اروپا». فصلنامه سیاست خارجی، ش ۹۰.
۱۰. صدیق سدان، محمد و حسین دلوار و مالک ندیم (۱۳۹۱). مسلمانان بریتانیا. ترجمه محمدحسن فکری. تهران: انتشارات بین‌المللی الهدی.
۱۱. کارلسون، اینگمار (۱۳۸۰). اسلام و اروپا، همزیستی یا خصومت؟. ترجمه داود وفایی و منصوره حسینی. تهران: انتشارات مرکز بازشناسی اسلام و ایران.
۱۲. لوئیس، برنارد و دومینیک اشناپر (۱۳۸۶). مسلمانان در اروپا. ترجمه محمدحسین آریا. تهران: انتشارات نشر فرهنگ اسلامی.
۱۳. معاونت بین‌المللی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی (۱۳۸۶). مسلمانان اروپا و امریکا. تهران: انتشارات بین‌المللی الهدی.
۱۴. محمدی، رضا (۱۳۹۱). چالش‌های عمق‌بخشی جمهوری اسلامی ایران در کشور پاکستان.

- پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه امام حسین (ع)، دانشکده پیامبر اعظم (ص).
۱۵. نخی، محمد (۱۳۸۵). *مسلمانان در کشورهای غیر اسلامی* (مجموعه مقالات). ج اول. تهران: انتشارات مجمع جهانی تقریب مذاهب.
۱۶. استیون ورتووک، سری پیچ (۱۳۸۰). *اسلام در اروپا*. ترجمه کاووس سید امامی، تهران: انتشارات مرکز بازشناسی اسلام و ایران.
17. Bates, D. G., Plog, F. (1995). *Cultural Anthrology*. New York: McGraw-Hill.
18. Schein, Edgar (1958). *Organizational Culture & Leadership*, San Francisco: Jossey-Bass.
19. <http://www.flexmanager.ir/?q=article31>